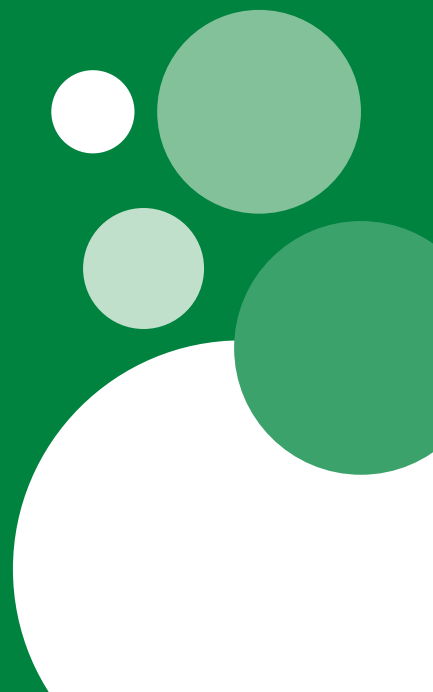

BÆREDYGTIGT ENTREPRENØRSKAB

Juni 2020

BÆREDYGTIGT ENTREPRENØRSKAB

HVAD ER BÆREDYGTIGT ENTREPRENØRSKAB, OG HVORFOR ER DET INTERESSANT NETOP NU?

Denne udgave af VidenOm fokuserer på de muligheder og udfordringer, der er inden for det hastigt voksende tema 'bæredygtigt entreprenørskab', og hvordan unge iværksættere kan bidrage til den grønne omstilling. Hvad betyder dette for uddannelserne, hvad er de strategiske rammer, og hvordan kan undervisning og indsatser inden for bæredygtigt entreprenørskab tilrettelægges.

Klimakrisen gør bæredygtigt entreprenørskab interessant netop nu. Innovative iværksættere, der arbejder med løsninger, der gavner miljøet, og som udvikler nye produkter og metoder, innoverer på grønne adfærdsmønstre, og har fokus på bæredygtighed, er efterspurgt. Innovationsevner, forretningssans og entreprenørielle kompetencer skal gå hånd i hånd med grønne og bæredygtige værdier. Det er det vi kalder bæredygtigt entreprenørskab.

At have fokus på bæredygtighed i sine entreprenørielle aktiviteter bliver økonomisk bæredygtigt, når der som nu er en stigende efterspørgsel på bæredygtige produkter. En [analyse](#) udgivet sammen med [The Global 100 progress report](#) ved World Economic Forum i januar 2020 viser, at bæredygtige virksomheder allerede tjener det samme som eller mere end traditionelle virksomheder. Tidligere var opfattelsen blandt mange virksomheder, at økonomisk vækst og miljømæssige hensyn stod i kontrast til hinanden; at miljømæssige hensyn ville skade indtjeningen. Denne opfattelse holder ikke længere. Investorerne efterspørger i stigende grad, at virksomhederne beskæftiger sig med bæredygtighed; virksomhederne skal ikke kun skabe overskud for aktionærerne, de skal skabe værdi for alle, både kunder, ansatte, lokalmiljøet og omverdenen. Grønne investeringer oplever en stigning, og for første gang siden WW2 forudser økonomer, at regeringer verden over vil prioritere klimaet og miljøet højere end væksten, og at de derfor vil sænke udgifterne for grønne teknologier, hvilket vil gøre grønne aktier endnu mere attraktive ([CNBC](#)). Den 18. juni 2020 vedtog Europa Kommissionen en ny taksonomi, som vil gøre det nemmere at investere i grøn og bæredygtig innovation, projekter og iværksætteri på tværs af Europa ([EU](#)).

Når bæredygtige virksomheder er økonomisk rentable, tiltrækker de investorer, og dermed skabes grunden til yderligere vækst og impact. Der er altså god grund til at kigge nærmere på bæredygtigt entreprenørskab. Der findes mange typer af iværksættere, der arbejder med bæredygtighed og benytter forskellige grønne/cirkulære forretningsmodeller. To hovedtyper er: dem, der først og fremmest motiveres af bæredygtige værdier, og dem, der har økonomisk profit som primært sigte. Fælles for dem er ønsket om at skabe en forretning, der er både miljømæssigt og økonomisk bæredygtig. Samtidig er bæredygtige iværksættere dog ekstra udfordrede på deres innovative evner, fordi de med deres bæredygtige produkter og serviceydelser ofte støder på flere barrierer i samfundet, og oplever markeder, der ikke er helt parate til deres produkter.

HVAD SIGER FORSKNINGEN?

Ifølge forskningen har bæredygtige iværksættere dog potentialet til at være endnu mere innovative end almindelige iværksættere. Spændet af definitioner på bæredygtigt entreprenørskab er bredt og knytter sig til forskellige karakteristika og impact, fx bæredygtigt entreprenørskab, miljømæssigt entreprenørskab, grønt entreprenørskab og økoprenørskab (Parida et al., 2019). De mange forskellige former for bæredygtigt entreprenørskab er for vidtgående at komme ind på her, hvorfor det vil blive omtalt som en samlet kategori nedenfor.

Aldrich & Firestone (2015) udtaler om iværksættere generelt, at det er svært for dem at være virkelig innovative, idet de i forhold til etablerede virksomheder i højere grad er begrænset af offentlige reguleringer og har mindre variation, når det gælder teamsammensætning og kompetencemasse. Dog er der fem områder, hvor iværksættere har gode muligheder. Det samme gælder for bæredygtige iværksættere. Der ligger muligheder i at være opmærksom på følgende:

Det er nødvendigt at **udfordre eksisterende normer og offentlige reguleringer** for at ændre adfærden til en ikke-miljøskadelig adfærd. Bæredygtige iværksættere kan være med til at udfordre disse normer og reguleringer. Det vil åbne op for flere entreprenørielle muligheder.

Udfordringen af normer og regulering kræver dog **fælles handling** fra både producenter, forbrugere og bæredygtige iværksættere (Rodríguez-García et al., 2019). For de bæredygtige iværksættere gælder det derfor om at samle et stort og varieret netværk med mange forskellige synspunkter og vinkler på bæredygtighed (Parrish & Tilley, 2010). Idet diversitet er meget vigtig for innovation, har man med et alsidigt netværk bedre muligheder for at skabe kreative entreprenørielle forandringer (Aldrich & Firestone, 2015; Page, 2006, 2015).

Bæredygtige iværksættere fokuserer typisk på **niche-markeder**, hvor kunderne er 'early adopters' (Schaltegger, 2010). Dette kundesegment har typisk varierende miljø-præferencer, som de bæredygtige iværksættere er nødt til at tage højde for, og som udfordrer dem til at finde flere forskellige løsninger på varierende problemer.

Bæredygtige iværksættere bevæger sig i stigende grad udenfor lokalområdet og får et **globalt perspektiv**. De går ind på niche-markeder globalt, og med den globale orientering får de input fra et meget bredere miljø, hvilket åbner muligheder for større innovationshøjde.

Endelig ligger der entreprenørielle muligheder i at **korrigere fejl på markedet** (Dean & McMullen, 2007), særligt de fejl der relaterer sig til miljøet, fordi der er stigende opmærksomhed omkring miljøtrusler. Markedsfejlene udgør dermed gunstige muligheder for bæredygtige iværksættere.

HVORFOR SER VI SÅ IKKE FLERE BÆREDYGTIGE IVÆRKSÆTTERE?

Efter denne liste af muligheder for bæredygtigt entreprenørskab, kan det undre, at vi ikke ser flere bæredygtige iværksættere. Ud fra samme argumentation som ved mulighederne kan der udpeges fem årsager til, hvorfor det er sådan:

Det er **risikabelt og besværligt** at gå imod de etablerede normer og strukturer (Aldrich & Firestone, 2015). Det gælder både for almindelige og for bæredygtige iværksættere.

Bæredygtighed ses som en byrde snarere end en mulighed. Helt nye iværksættere er den bedste gruppe at henvende sig til for at skabe flere bæredygtige forretningsløsninger; nye iværksættere har endnu ikke fastlagte strukturer for deres organisation og er mere åbne overfor nye ideer. Dette til trods er der dog stadig en tendens til, at nye iværksættere prioriterer andre ting højere end bæredygtighed (Freimann et al, 2010).

Det er **vanskeligt at tiltrække venture kapital.** Typisk tager det længere tid for bæredygtige produkter og serviceydelser at blive rentable, hvilket gør dem mindre attraktive for investorer. Venture kapital har her en vigtig rolle at spille i forhold til at definere, hvilken branche der er "hot", fordi det kan være med til at vende udviklingen på hele markedet for investeringer (O'Rourke, 2010).

Bæredygtige virksomheder er i høj grad **afhængig af grundlæggernes engagement og vision.** I det lange løb kan dette give bagslag. Det er altid svært at skifte leder, men det er særligt svært for den bæredygtige virksomhed. Miidskes eller forsvinder sammen med grundlæggeren den vision, der startede virksomheden og tiltrak medarbejdere, kan det resultere i, at virksomheden mister nøglemedarbejdere (Petersen, 2010).

Det åbenlyse fokus på formålet kan føre til under-præstening, når det gælder økonomiske beslutninger og HR-ledelse. Mange af de medarbejdere, der blev ansat i starten, delte grundlæggerens vision og blev typisk først og fremmest rekrutteret på baggrund af dette engagement, kun sekundært pga. deres kompetencer. Efterhånden som virksomheden vokser og modnes, bliver det nødvendigt at opgradere virksomhedens kompetencemasse. I stil med familieforetagender baseres beslutningerne om, hvem der skal forblive, dog ofte på andre ting end økonomi og fornuft (Petersen, 2010).

DET POLITISKE MILJØ

Der er markant politisk bevågenhed om grønne løsninger, og regeringen og andre danske aktører står bag væsentlige grønne tiltag. Klimaloven fra december 2019 har sat ambitiøse mål for de næste 10 år, og der er fra regeringens side et ønske om, at Danmark skal gå forrest med grønne løsninger på verdensmarkedet. Covid-19 har for en tid sat verdens klimafokus på pause og dele af erhvervslivet mere eller mindre i stå, bl.a. har grønne iværksættervirksomheder haft sværere ved at tiltrække investorer (DR), men der er en forventning om, at fokuset vender tilbage, og at der fortsat vil blive investeret i grøn og bæredygtig innovation.

I forbindelse med Klimaloven oprettedes Danmarks Grønne Fremtidsfond med 25 mia. kr. til investering i grønne løsninger og teknologier. [Innovationsfonden](#) har i foråret 2020 opslået 700 mio. kr. i fonde til forsknings- og innovationsløsninger til den grønne omstilling. [Dansk Erhverv](#) har undersøgt, hvad der kendetegner grønne iværksættere, og italesætter de oplevede barrierer, som de anbefaler regeringen at arbejde på at mindske. De væsentligste barrierer er samarbejdet med offentlige institutioner samt manglen på kapital, forskning og talent. Ifølge [Dansk Industri](#) bedriver ni ud af ti danske virksomheder allerede bæredygtig forretning, særligt de store virksomheder. Og Danmark er ifølge [World Economic Forum](#) den fjerde mest bæredygtige nation i verden med danske virksomheder som Ørsted, Chr. Hansen og Novozymes som hhv. nummer 1, 2 og 6 på listen over verdens 100 mest bæredygtige virksomheder.

De store løsninger og indsatser drives ikke af virksomhederne alene – der er et fælles ønske om at mobilisere hele økosystemet og at etablere værdiskabende samarbejder med uddannelses- og forskningsverdenen - skabelsen af varige forandringer kræver blik for den viden og innovationsevne og det engagement, der kan skabes nedefra og fra talenter på landets uddannelsesinstitutioner.

UDDANNELSESSEKTORENS ROLLE OG INDSATSER

Der er fremvokset et stort klimaengagement blandt unge mennesker og et ønske om at kunne gøre en forskel, og entreprenørskab med impact er attraktivt for en ny type unge iværksættere. Det er en bold, som skal gribes af uddannelsesinstitutionerne; der skal designes uddannelser, kurser og andre uddannelses tilbud, så unge mennesker kan blive klædt på med viden og kompetencer indenfor bæredygtigt entreprenørskab og få handlekraft til at tackle udfordringerne. Mange uddannelsesinstitutioner er gået meget proaktivt ind i det domæne og udvikler uddannelsesforløb, nye indsatser og strategier inden for grønt, bæredygtigt entreprenørskab og verdensmålsiværksætteri.

Fonden for Entreprenørskab har igangsat en kortlægning af de forskellige indsatser, i første omgang på de videregående uddannelser, og bringer i dette VidenOm en række inspirerende eksempler på tværs af de videregående uddannelsesinstitutioner. Ifølge de foreløbige oplysninger, Fonden har kunnet fremskaffe, har stort set alle danske universiteter en uddannelse, et fag, et kursus eller en ny indsats eller studenterdrevne indsatser indenfor området bæredygtigt entreprenørskab, og nogle er også i gang med formulere nye strategiske rammer. Vi har talt med underviserne, der har udviklet nye uddannelseskurser eller nye undervisningsværktøjer:

Birgitte Woge Nielsen, VIA University College, Ekspert i innovation og entreprenørskab samt koordinator for VIAs studentervæksthus. Birgitte står bag projektet og forretningsmodellen [Grow A Business](#). Birgitte siger:

"Som underviser i bæredygtigt entreprenørskab skal man være facilitator snarere end traditionel underviser - ligesom ved undervisning i entreprenørskab og innovation. Det drejer sig om at trække bæredygtigheden ind i eget fag og vise, hvordan man kan bruge det. Give konkrete eksempler og vise relevansen af bæredygtighed. Tænk på Triple P (Profit, People, Planet); at det kan være både socialt og miljømæssigt og økonomisk bæredygtigt."

*"Nogle iværksættere siger, 'vi skal først have gang i business, så kan vi gøre det bæredygtigt bagefter'. Men det er vigtigt at have tanker om bæredygtighed med **fra starten**. Så bæredygtigheden har mulighed for at blive tænkt ind i alle processer".*

Birgitte siger derudover: "Bæredygtigt entreprenørskab er måske et endnu bredere felt end almindeligt entreprenørskab – eller: det trækker på flere vidensområder, idet det skal inkludere/tage hensyn til både det sociale, miljøet og økonomien. Men ligesom ved almindeligt entreprenørskab skal du ikke vide alt; ved bæredygtigt entreprenørskab er det måske endnu vigtigere at teame op med andre – 2+2 er mere end 4".

"Der er ved bæredygtigt entreprenørskab også mange flere stakeholders at tage hensyn til end ved almindeligt entreprenørskab. Man skal tænke alle disse stakeholders ind fra starten af ens idé og proces."

"Endelig er det ikke mindst vigtigt som underviser at konkretisere og forenkle, og på den måde komme ud over evt. handlingslammelse og magtesløshed. Vise de gode eksempler. Og have fokus på handling og netværk".

Vi har også talt med **Mads Toudal Frandsen**, Associate professor og lektor ved Institut for Fysik, Kemi og Farmaci på SDU og initiativtager bag projektet [Inspire-Educate-Innovate](#). Om sin undervisning siger Mads:

"Det gælder om at skabe balance mellem dels at give de studerende den dybe forståelse for naturvidenskaben – som for mange af de studerende er den primære motivation. Og dels at vise dem, hvordan grundforskningen også kan bruges til at forbedre og skabe nyt, uden dog – og dette er udfordringen – at instrumentalisere denne viden for meget."

"De studerende skal lære at tænke analytisk og at kunne modellere et problem på baggrund af deres viden."

"Som en del af undervisningen forsøger jeg at gøre det konkret ved at vise de studerende, at deres viden kan bruges i virksomheder til at skabe nyt, og at dette konkret kan ske i samspil med andre faggrupper, fx ingeniører. Jeg bruger gæsteforelæsere eller iværksættere, som med deres eksempler viser, hvordan de har brugt deres viden til at skabe noget værdifuldt for samfundet; mange af eksemplerne er bæredygtige, fx vind-, vand-, solenergi."

Opsummerende om undervisningen af de studerende siger Mads Toudal Frandsen:

"Det er ofte de "store" spørgsmål, der tiltrækker de studerende. Det spiller godt sammen med bæredygtighed og verdensmålene, som også drejer sig om store spørgsmål som at forbedre verden. Derudover er det den faglige viden og relevante eksempler/cases, som peger mod andre karrieremuligheder, der driver engagementet blandt de studerende. Oplevelsen er, at begge dele fanger interessen hos både kvindelige og mandlige studerende."

FONDEN FOR ENTREPRENØRSKABS ARBEJDE PÅ OMRÅDET

Fonden for Entreprenørskab har i sin strategi 2020-2025 beskrevet bæredygtighed og verdensmålene som "samfundsaktuelle temaer [der er] med til at motivere unges skaberkraft og foretagsomhed". Som et led i strategien skal deltagere i Fondens uddannelsesprogrammer evalueres på deres evner til at forholde sig til klima, grøn omstilling, bæredygtighed og/eller verdensmålene. Derudover har Fonden siden begyndelsen af 2019 arbejdet med FN's verdensmål i et partnerskab med Tuborgfondet. Over tre år vil dette partnerskab uddele 150 verdensmålmikrolegater til unge bæredygtige iværksættere, og det arbejde vil fortsætte. Der er indtil nu uddelt 70 verdensmålmikrolegater ud af i alt 184 ansøgninger om disse verdensmålmikrolegater. Andelen af uddelte mikrolegater blandt ansøgere til et verdensmålmikrolegat er stigende. I sidste runde blev halvdelen, dvs. 19, af de 38 ansøgere om et verdensmålmikrolegat tildelt et sådant mikrolegat. De 38 ansøgere skal ses på baggrund af et samlet ansøgerfelt på 106 til både verdensmålmikrolegater og almindelige mikrolegater.

FÅ INSPIRATION FRA FONDENS DEBATPROGRAM-SERIE "IVÆRKSÆT MED OMTANKE"

Med støtte fra Tuborgfondet og sammen med MOOT har Fonden for Entreprenørskab lavet en serie af 4 debatprogrammer om hvordan man arbejder med verdensmålene i en startup

IVÆRKSÆT MED OMTANKE – EN LIVE GUIDE

Episode 1: OPSTART - hvordan bruger du verdensmålene til at komme på en god idé?

Med ekspert Sune Alstrup, iværksætteren Elevaid samt influencer/kommunikatør Johanne Stenstrup.

Episode 2: FINANSIERING - hvordan får du finansiering som verdensmålsiværksætter?

Med ekspert Anne-Louise Thon Schur, partner SDGlead, iværksætter Julie Granhøj Christoffersen, SPIR kbh, og influencer/kommunikatør Esben Licht, Makershirt & Tekstilrevolutionen.

Episode 3: KOMMUNIKATION - hvordan får du kommunikeret, at du er verdensmålsiværksætter?

Med ekspert Steffen Max Høgh, Bæredygtig Business, iværksætter Jordnær Creative, og influencer/kommunikatør Johanne Jacobsen, @climatevagabond og Johanne Stenstrup, Sustain Daily.

Episode 4: NETVÆRK - hvordan finder man andre verdensmålsiværksættere og hvordan bruger man hinanden?

Med ekspert Tommy Andersen, Managing Partner i byFounders, iværksætter MicroChange, og influencer/kommunikatør Mads-Leif Lønnberg, Greencubator.

KONTAKT

Emilie Normann

Chef for Forskning, Analyse og Videregående Uddannelser
2065 6551

emilie@ffefonden.dk

Fonden for Entreprenørskab

Entreprenørskab skal være for alle, for det giver børn og unge evner til at skabe, forandre og gøre en forskel i verden. Det er Fonden for Entreprenørskabs vision, og det vi er drevet af i vores arbejde på skoler og uddannelser. Det gør Fonden ved at hjælpe skoler og uddannelser med at fremme entreprenante og innovative evner hos elever og studerende. Målet er, at entreprenørskab skal være en naturlig del af undervisningen på alle uddannelsesniveauer i Danmark.

